

Ny læremiddelkultur 2,0 i skolen

Af Karsten Gynther, Lektor cand. pæd., Projektleder for IT og læring i University College Sjælland og medlem af ledelsesgruppen i Læremiddel.dk – det Nationale Videncenter for Læremidler.

I det nye "Nationale Videncenter for Læremidler – Læremiddel.dk" har vi valgt at iværksætte et større samlet projekt, der skal afdække, evaluere og udvikle læremiddelkulturer i folkeskolen. Der sættes særlig fokus på udvikling af "læremiddelkulturen web 2,0", som er den praksis, hvor lærere og elever i stigende grad anvender gratis, netbaserede og delvist brugergenererede læremidler (web 2,0 læremidler).

Skolens traditionelle læremiddelkultur er præget af en læremiddelkæde, hvor professionelle voksne producerer, vurderer og distribuerer læremidler til børn. Den traditionelle læremiddelkultur udgøres hovedsagelig af forlagsproducerede læremidler (primært budgettunge lærebøger), og valg af materialer er præget af traditioner, vaner og en overordnet styring varetaget af en række "gatekeepers" i form af skolebibliotekarer, IT-chefen, fagudvalgsformænd mv. Vi kan i dag imidlertid iagttage en anden læremiddelkultur, hvor lærere og elever i stigende grad gør brug af læremidler, der er gratis, internetbaserede og delvis brugergenererede. En bred samlebetegnelse for disse læremidler er web 2,0 læremidler - et begreb vi bruger til at karakterisere alle de materialer, der i dag på nettet er offentliggjorte, gratis, open source, freeware mv.. En del af disse materialer er helt konkret brugergenererede dvs. produceret af lærere eller elever. Andre materialer er lagt på nettet af andre med formål, som slet ikke er didaktiske, dvs. det er materialer, som ikke er tænkt ind i en undervisning.

Den nye læremiddelkultur er præget af let tilgængelige læremidler, hvilket understøtter lærernes og elevernes autonomi og mulighed for at "bypasse" skolens traditionelle gatekeepere, selvom de to læremiddelkulturer selvfølgelig også kan indgå i et samspil, hvor de supplerer hinanden. For skolens traditionelle læremiddelkultur har selvfølgelig en række fordele. Den er først og fremmest driftsikker, hvad der er meget vigtigt for alle lærere, idet de hver eneste dag er underlagt en pædagogisk handletvang, ligeså snart de går ind i klasseværelset. Og det mest driftsikre overhovedet er at dele en stak lærebøger ud fra en kasse, som lige er hentet på skolebiblioteket! Samtidig er lærebogen også "didaktiseret", dvs. indholdet er fagligt og pædagogisk legitimeret, idet især de nyeste lærebøger er forankret i "Fælles Mål". Traditionelle læremidler har også (ofte) en høj valideringsgrad, og læremidler fra den traditionelle læremiddelkultur tilbyder en sikring og styring af undervisningen ofte gennem et bud på, hvordan man kan anvende materialet i den konkrete undervisning.

I den nye læremiddelkultur er vilkårene helt anderledes. Driftsikkerheden er afhængig af en række rammefaktorer som netadgang, antal pc-ere mv., og materialernes indholdsrelevans i en skolesammenhæng afhænger af brugernes informationskompetencer, uanset om det er læreren eller eleverne, der har fundet materialerne på nettet. De gratis, frit tilgængelige og delvis brugergenererede netbaserede læremidler har nemlig en usikker valideringsgrad ligesom sikring og styring af undervisningen overlades til læreren (evt. i samarbejde med eleverne). Web 2,0 læremidler er nemlig som hovedregel ikke "didaktiseret".

forskningsparadigme er "information" det, som brugeren finder informerende, og i skolesammenhæng betyder det, at information er det, som for en elev kan løse et af skolen stillet problem. Fokus i denne forståelse af information er brugerrelevans og den dynamiske proces, hvor man kan lære af information. Informationskompetence forstås her som 2. ordens viden f.eks. en kompetence til at vurdere, om information er brugbar. I skolen kan dette evalueres ved at undersøge, om eleven kan vurdere f.eks. en hjemmesides informationer.

Et andet spændende forskningsparadigme er det kontekstuelle paradigme inspireret af sociokulturelle læringsteorier. I forståelsen af hvad "information" er for en størrelse, lægger man her vægt på, at informationsøgning – informationsbehov – informationsfænomen må vurderes ud fra den sociale og kulturelle kontekst. Information er information for nogen i en konkret sammenhæng i forbindelse med løsningen af et bestemt problem, som er rammet ind af nogle specielle vilkår – f.eks. en skolelogik. Dvs. information for en elev kan være meget forskelligt afhængig af, om eleven undersøger et fænomen i forhold til en skoleopgave eller i forhold til en fritidsinteresse. Brugerperspektivet er inden for dette paradigme stadig relevant i forståelsen af, hvad information er, men lige så vigtigt er fokus på de informationsnetværk, man har adgang til. Hvem, hvad kan hjælpe mig med at finde den information, jeg mangler? - er et nøglespørgsmål inden for dette paradigme. Informationskompetence forstås da også som 3. ordens viden dvs. som adgang til og vurdering af relevante informationskilder og netværk. I skolesammenhæng vil man typisk kunne evaluere graden af informationskompetence ved at se, om eleverne kan konstruere information (f.eks. en hjemmeside) med udgangspunkt i informationskompetencer af 1. og 2. orden. Dvs. kan eleverne vælge de rigtige informationskilder? – kan de finde den information, de har brug for? – kan de vurdere troværdigheden og nytteværdien af den fundne information? – kan de sortere den? - kan de transformere den til viden? Dvs. anvende den i konkrete sammenhænge? Eller kort sagt er de så informationskompetente, at de kan få det fulde udbytte af den nye læremiddelkultur web 2,0, eller sejler de blot planløst rundt på nettet – vælger første link, når de "Googler" og plagierer ukritisk – hvad en del forskning tyder på!

Men gode informationskompetencer hos såvel lærere som elever gør det ikke alene i "skolen i videns- og netværkssamfundet". Ligeså vigtigt er det at udvikle en didaktik, der kan matche udfordringerne i den nye læremiddelkultur. "Det Nationale Videncenter for Læremidler – Læremiddel.dk" vil de næste 2 ½ år derfor gennemføre et større udviklingsprojekt/aktionslæringsprojekt på en række udviklingskoler i Sjælland, Fyn og Sønderjylland med henblik på at udvikle en didaktik 2,0. Målet er – i samarbejde med en række lærere - at udvikle:

- Nye styringsprincipper for undervisningen
- Nye principper for indholdsvalg
 - herunder sortering og validering af lærer- og elevvalgte læremidler
 - samspillet mellem traditionelle læremidler og web 2,0 læremidler
- Nye organisationsformer (tid, rum, rammer, faser)
- Nye forståelser af lærer- og elevrollen
- Nye lærer- og elevkompetencer – i særligt grad udviklingen af informationskompetencer

- Nye forståelser af rollen for traditionelle servicerende læremiddelkæder (producenter, formidlere, gatekeepers)
- Kvalificering/ revision af traditionelle pædagogiske dramaturgier som formidling, emnearbejde, og projektarbejde
- Nye forståelser af Web 2,0 medier

Læremiddel.dk publicerer projektresultaterne i en bog til lærere i folkeskolen, ligesom der vil blive afholdt en konference, hvor vi vil formidle projektets resultater.